

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ НЕРОЗУМІННЯ

Ця стаття пропонує хронологічний огляд філософського осмислення феномену нерозуміння. Дослідження базується на висновках філософів, що представляють різні теоретичні напрями відносно природи і суті феномену нерозуміння. Античні філософи визначили основні напрями осмислення нерозуміння: як когнітивний процес, як емоційний процес і як явище, яке має певну оцінку – позитивну або негативну. В Середні віки про нерозуміння говорили у рамках необхідності правильного тлумачення біблійних текстів та їх перекладу. Вперше проблему розуміння і нерозуміння сформулювали представники філософії неокантіанства, де первинною установкою стало положення про те, що предмет пізнання конститується нашими уявленнями та ідеями, а не навпаки. Статус наукової категорії розуміння, а поряд з ним і нерозуміння, здобули в працях Ф. Шлейєрмахера, який розробив основи герменевтики – загальної теорії розуміння. У цій теорії нерозуміння розглядається як причина необхідності інтерпретації тексту. В роботах сучасних дослідників спостерігається тенденція розглядати нерозуміння як позитивне явище. Таким чином, нерозуміння слід розглядати однаково як позитивне і як негативне явище, яке є крім того невід'ємною частиною людською комунікації.

Ключові слова: нерозуміння, розуміння, осмислення, теорія, метод, пізнання, напрям, мислення, когнітивний процес, емоційний процес, оцінка, комунікація.

Постановка проблеми. Сучасному суспільству властиві стрімке зростання об'ємів інформації, збільшення її різноманіття та ускладнення інформаційних процесів. Розширюються можливості для обміну інформацією в різних сферах науки, а також для спілкування в усіх сферах людської діяльності. Це явище, у свою чергу, породжує труднощі в міжособистісному спілкуванні. Із цього приводу А.Б. Столь зазначає, що "розуміння світу, розуміння всього, що відбувається стає умовою виживання людини і культури" [1, 3]. Зараз цілком очевидним є процес інтеграції країн і націй в один єдиний соціокультурний простір, таким чином, зросла необхідність порозуміння між народами, культурами, окремими їх представниками. Цим обумовлена актуальність цього дослідження, присвяченого визначенню феномену нерозуміння. Теоретичне осмислення проблеми розуміння/нерозуміння покликане вирішити насущні життєво необхідні проблеми світової спільноти в цілому та кожної особистості зокрема.

Мета статті полягає у вивченні розвитку поняття розуміння від античних часів до сучасності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Незважаючи на актуальність проблеми і необхідність її теоретичного розгляду, лінгвістичних праць, присвячених феномену нерозуміння, небагато. Вчених, головним чином, цікавлять способи усунення нерозуміння в повсякденних ситуаціях: між дитиною і батьками, чоловіком і жінкою, начальником і підлеглим. У тлумачних і лінгвістичних словниках відображається мало даних про нерозуміння, більшість словників зосереджена тільки на описі терміну "розуміння". Але за останнє десятиріччя вектор дослідницької зацікавленості змінив свій напрям до робіт, присвячених проблемам нерозуміння: «Загадка людського розуміння» А. А. Яковлева (1991), дисертації Ю. В. Лушникова «Лінгвостилістичне дослідження ситуації нерозуміння в текстах розповідей В. М. Шукшина» (2003) та А. Г. Медведевої «Лінгвістичні засоби вираження нерозуміння в мовленнєвій взаємодії адресата та адресанта в англійській мові» (2003), статті А. Е. Воскобойникова «Монолог про Діалог та Розуміння» (2006) та Е. М. Спирової «Ідоли свідомості на шляху до розуміння» (2006).

Виклад основного матеріалу. Людство з незапам'ятних часів прагне осмислити феномени розуміння і нерозуміння. Це питання цікавило як представників західної, так і східної філософії.

Стародавня індійська релігія джайнізм, що виникла в IX - VI ст. до н. е., розрізняє 100 видів карм, які об'єднуються в дві основні групи: ті, що перешкоджають пізнанню, і

ті, що перешкоджають розумінню. Отже, нерозумінню надається глобальне значення, на одному з яких джайнізм будує своє вчення. У свою чергу, попередники античних філософів представили у своїх роботах роздуми про розуміння і нерозуміння, говорячи про праці древніх філософів, в яких багато було для них незрозумілим. Як пише Діоген Лаертський, "кажуть, Еврипід дав йому (Сократу) твір Геракліта і запитав його думку, він відповів: "Що я зрозумів – прекрасно; чого не зрозумів, напевно, теж". [2, 108]. Те, що виявилось незрозумілим, Сократом не відторгнуте, але поставлене поряд з прекрасним (зрозумілим). Китайський філософ Конфуцій також виражав свою точку зору в цьому питанні: "Не засмучуюся, якщо люди мене не розуміють, – засмучуюся, якщо я не розумію людей".

Провідні діячі людства по-різному визначали поняття нерозуміння. Джайністи розглядали його як когнітивний процес, Конфуцій нерозривно пов'язував нерозуміння з емоційними процесами, а Сократ дає оцінку цьому феномену, розглядаючи нерозуміння як позитивне явище, а не як негативне.

В Середні віки про нерозуміння говорили у рамках необхідності правильного тлумачення біблійних текстів та їх перекладу з однієї мови на іншу. Правила і прийоми тлумачення неясних місць в старовинних релігійних текстах, а пізніше і зміст текстів Біблії було розроблено в рамках такого розділу теології, як екзегетика.

Подальше тлумачення феномену нерозуміння безпосереднім чином пов'язане з дослідженнями, присвяченими розумінню. У це поняття вкладають як глобальне розуміння буття, людини, так і вузький аспект – філологічний, предметом дослідження в якому є розуміння повідомлення (тексту).

Роздумуючи над природою свідомості, англійський філософ Ф. Бекон дійшов висновку, що розум постійно долає деякі перешкоди. Він назвав їх ідолами свідомості. Людина, на думку філософа, повинна відмовитися від забобонів і неправдивих уявлень. Єдино надійним джерелом пізнання, вважав він, є досвід – спостереження і експеримент [3, 18-19]. Підхід Ф. Бекона до неправдивих уявлень ("ідолів"), які стягують людину на шлях спотвореного бачення реальності, можна назвати пізнавально-психологічним, бо він досліджує психологічні причини колективного "засліплення", помилок і обману. Розуміння розглядалося англійським мислителем не як "чистий" процес, позбавлений протиріччя і конфліктів; навпаки, Бекон привернув увагу філософів до аналізу спотворень і парадоксів, властивих цьому феномену. Бекону належить вражаюча типологія людських забобонів, які перешкоджають правильному пізнанню. У "Новому Органоні" він розгорнув панораму боротьби розуму і забобонів, прагнучи довести, що останні заважають інтелекту, затемнюючи його буденними "думками", звичними схемами.

Аналізуючи думку Ф. Бекона про розуміння, нерозуміння можна трактувати як явище, що сприяє розвитку і пізнанню людини, оскільки суть його полягає в тому, щоб вийти за звичні, іноді застарілі уявлення про світ.

Представники філософського емпіризму (Т. Гоббс, Д. Локк) розглядали розуміння як багаторівневий процес відображення значення зовнішніх сигналів і результат пізнання, що досягається на основі чуттєвого досвіду нерозуміння у рамках емпіризму визначається як нездатність досягти цього результату на основі досвіду, як єдиного джерела знань [4], [5].

У раціоналізмі (Р. Декарт, Г.В. Лейбніц), на противагу до емпіризму, розуміння пояснювалося як прояв передвстановленої гармонії між суб'єктом і об'єктом, як результат осяяння та інтуїтивного проникнення розуму в суть речей. Нерозуміння описується в цих термінах як зрив акту пізнання, в якому вирішальним джерелом істинного знання визнається розум [6].

У німецькій класичній філософії (Г. Гегель, І. Кант) розуміння розглядалося як продукт культурно-історичного досвіду поколінь, як засіб подолання культурної і тимчасової дистанцій [7], [8].

Безпосередньо проблему розуміння вперше почали розглядати у філософії неокантіанства. Первинною установкою неокантіанства є положення про те, що предмет пізнання конститується нашими уявленнями, а не навпаки. Представники цього напрямку обґрунтовували розуміння діяльності мислення як засадниче до самого буття і культури, тобто з позицій трансценденталізму. Розуміння як метод гуманітарних наук було протиставлено поясненню як методу природничих наук.

Створений М. Вебером напрям "розуміюча соціологія" розвинений ним на основі неокантіанських ідей В. Віндельбанда та М. Ріккєрта про "науки про природу" і "науки про культуру", які розрізняються методом пізнання (відповідно, "номотетичний" та "ідеографічний" підходи); саму соціологію М. Вебер вважав гуманітарною і відносив до "наук про культуру" – адже ця наука прагне розуміти "соціальну дію" (її спонукальні причини, форму протікання і наслідки) [9].

Разом із концепціями розуміння як результату процесу пізнання і початкової мети мислення, розуміння в сучасній філософії визначається також як інтерпретація, процес міркування, діалог. Статусу наукової категорії розуміння набуло у працях Ф. Шлейєрмахера, розробивши основи герменевтики як загальної теорії розуміння, який визначає його як процедури виявлення сенсу тексту в процесі його інтерпретації, що реконструює його первинний задум. У такому разі нерозуміння можна розглядати як причину необхідності інтерпретації тексту як пошуку його сенсу.

Його послідовник Х.-Г. Гадамер, як засновник філософської герменевтики, розробив теорію про передумови, можливості й особливості процесу розуміння. Назва "герменевтика" походить від старогрецького "hermeneia" – "тлумачення" і знаходиться в символічному зв'язку з Олімпійським богом Гермесом, який увійшов до міфології як винахідник мови і писемності, а також вісник богів; Гермес виконував посередницьку функцію між богами і людьми, між живими і мертвими, утілюючи собою ланку посередництва між протилежностями. Механізми розуміння "Я" – "Я-Інший" виражають форми опосередкованого відношення у рамках міжособистісної комунікації [10].

Х.-Г. Гадамер, спираючись у своїх переконаннях на М. Хайдеггера, пропонує розглядати герменевтику не в якості вчення про метод і механізми розуміння, а як вчення про буття як онтологію. Спочатку Х.-Г. Гадамер, не заперечуючи визначень герменевтики, що склалися як методологія розуміння, намагається синтезувати "мову" М. Хайдеггера та "ідею" ("логос") Гегеля і побудувати герменевтику як філософію, в якій істотна роль відводиться онтології – наріжному "філософському каменю" [11].

Предметом герменевтики є феномен розуміння, який лежить в основі духовно-практичних ситуацій людини, що живе у світі. Герменевтичні феномени, в назві яких очевидний вплив ідей феноменологічної філософії Е. Гуссерля, розглядаються в якості сутнісного й істотного стану буття людини. Активно використовується й інший термін Е. Гуссерля – сенсовироблення.

Віталістська герменевтика є філософсько-психологічним напрямом, в основі якого лежить вчення В. Дільтея «розуміюча психологія». Його основні принципи: експериментально-емпірична психологія випускає з уваги найбільш важливі особливості людської свідомості; найважливішу роль у психічному житті грає інтуїтивне досягнення; "природу пояснюємо, душевне життя розуміємо"; доцільно особливу увагу приділяти дослідженню того, як співвідносяться, з одного боку, переживання, а з іншого – світові культурно-історичні цінності [12]. Це бачення феномену розуміння, а поряд з ним і нерозуміння, виділяє інтуїтивне пізнання як рівноправне когнітивному і емоційному, а також зв'язує останні в нерозривний взаємозв'язаний комплекс.

На основі герменевтики з'явився новий напрям в педагогіці – педагогіка розуміння – який походить з того, що учень спочатку має справу не з пізнаваними явищами, а з усними або письмовими текстами, які повинен зрозуміти; тому використовується спеціальним чином вживаний метод "герменевтичного круга".

Роздумуючи про нерозуміння, російський філософ В.В. Розанов, відомий нарочитим тяжінням до крайнощів і характерною амбівалентністю його мислення, відзначає: «Якби не було на світі дурості, нерозуміння і нісенітниць, – було б так нудно жити» [13, 292]. Цим він підкреслює виняткову роль нерозуміння в життєдіяльності людини і в її розвитку, встановивши цей феномен як двигун прогресу.

У концепції А.Ф. Лосева "акт розуміння бере за мету висунути в цьому (зрозумілому) предметі одні сторони і відсунути, затемнити інші, з метою так чи інакше зрозуміти цей предмет і в тому чи іншому світлі передати його до іншої свідомості" [14, 311]. Отже, нерозуміння в цьому випадку виступає явищем, що висвітлює ту сторону питання, яка прихована розумінням за принципом найменшого опору.

Розуміння у В.В. Розанова "найясніше виявляється в нерозумінні, в здивуванні, в сумніві. Якщо людство має сенс, то тільки тому, що воно іноді – раптом, невідомо чому, марно, без розрахунку вигоди – виявляється здатним до розуміння. Розуміння ґрунтується на нерозумінні, на здивуванні, що все так: що усе таке, яке воно є, - саме таке і навіть на найменшу долю не інакше. У цьому здивуванні вже говорить просте розуміння - розуміння незрозумілості" [15, 379]. Це трактування ставить нерозуміння на ступінь, що передує розумінню, оскільки згідно з ним, перше поняття є причиною появи і розвитку другого. З цього виходить, що дослідження розуміння упродовж усієї історії людства спочатку будується на поясненні явища нерозуміння.

Сучасні вчені приділяють питанню розуміння і нерозуміння все більшу увагу. А.Е. Воскобойников у своїй праці "Монолог про Діалог і Розуміння" говорить про те, що розуміння можливе лише на рівні цілісної життєдіяльності людини, що включає її залученість в різноманітні соціальні процеси. Частіше усі ці два процеси (поповнення знань і зростання розуміння) не виключають один одного, а навпаки, сприяють один одному. У певному значенні розуміння пов'язане з переходом від рівня знань до рівня мудрості. На думку А.Е. Воскобойникова, особливо гостро проблема розуміння та інтерпретації постає при зіткненні:

- а) з іншими самотніми культурами;
- б) з психологією іншої статі і іншого віку (діти, люди похилого віку);
- в) з ідеологією альтернативних соціальних рухів;
- г) зі штучним інтелектом (а в майбутньому, можливо, з позаземними цивілізаціями)

[16, 25].

Ще один мислитель сучасності І. А. Спирова у своїй роботі "Ідоли свідомості на шляху до розуміння" приділяє увагу як глобальному осмисленню феномену нерозуміння, так і його вужчому напрямку. У першому випадку вона спирається на роботи англійського філософа Ф. Бекона і його теорію про джерела людських помилок, що чекають на шляху знань, які поділені ним на чотири групи, або, як він назвав, "примари". Це "примари роду", "примари печери", "примари площі" і "примари театру".

В роботі І.А. Спирової філософський погляд на феномен нерозуміння знаходить відображення у філологічному аспекті, де розуміння трактується як універсальна операція мислення, яка виражає глибину занурення в текст або усну мову. Воно припускає не лише засвоєння нового змісту, але і включення його до системи сталих ідей і уявлень. "Як і пояснення, розуміння буденно і масово, і тільки згорнутий характер цієї операції вселяє оманливе уявлення, що воно зустрічається рідко і вимагає особливої проникливості" [17, 48].

Філологічний аспект нерозуміння, а саме проблема нерозуміння тексту, є однією з найбільш актуальних у багатьох сферах сучасного пізнання. Зростання наукового інтересу до нерозуміння пов'язане з практичною значущістю вирішення цієї проблеми, яка останнім часом набуває нове звучання у зв'язку з бурхливим зростанням системи знань, ускладненням соціального життя, нестабільною політичною і економічною обстановкою у світі, а також у зв'язку зі зміцненням антропоцентричної парадигми, в центрі вивчення якої стоять мислення, культура, мовник.

Нерозуміння тексту, яке визначається як неадекватна та/або неповна побудова сенсу адресованого тексту, нерозривно пов'язане з явищем розуміння, визначає його і є його основою. Розуміння і нерозуміння становлять діалектичну єдність, що виражається в спільності їх суб'єкта і предмета, складності встановлення критеріїв розуміння, рівневої організації процесу розуміння, визначенні знань як їх когнітивних підстав, наявності загальних засобів мовного вираження [18].

А.В. Карасик в роботі "Лінгвокультурні характеристики англійського гумору" трактує нерозуміння як "нездатність виділити релевантні ознаки навколишньої дійсності і співвіднести їх з особистим досвідом, нездатність побачити когнітивне і комунікативне ускладнення і успішно здолати його" [19, 163]. Проте, між повним розумінням і повним нерозумінням розташовується шкала часткового і неповного розуміння, переважно достатнього для комунікативної взаємодії.

Говорячи про повне розуміння або повне нерозуміння, ми враховували, що і те, і інше поняття є ідеальними конструктами, оскільки при спілкуванні індивідів ні те, ні інше не може здійснюватися в чистому вигляді. "Навіть у взаємодії людей, що належать до різних цивілізаційних типів і не знають мови один одного, все одно хоч би менша частина комунікативних сигналів буде розшифрована правильно, завдяки наявності універсальних людських властивостей і реакцій на навколишній світ" [20, 101].

У міжособистісній комунікації усе сприймане піддається інтерпретації, для чого воно має бути включене в певну когнітивну схему (структуру) - певний набір уявлень про світ, що включає ціннісне відношення до них [21].

Можливість помилки при інтерпретації повідомлення є необхідною характеристикою, внутрішньо властивою природному людському спілкуванню. Якщо немає варіантів інтерпретації, якщо адресат сприймає тільки те, що свідомо закладене адресантом, то навряд чи можна говорити про людський чинник в спілкуванні. Мовні знаки, по Ф. Соссюру, не обов'язково пов'язані з консітуацією, отже, вони не залежать від людського досвіду, почуттів і пам'яті. Вони вільні від неточності, що привноситься людиною, а ця неточність у будь-якій одиниці мови і є, на думку В.В. Дементьева, джерелом непрямой комунікації. Дослідник відзначає, що в спілкуванні мають місце ситуації, коли сенс дорівнює значенню (питально-відповідна єдність на іспиті або при отриманні довідки по телефону), але в реальній комунікації ідеї, що передаються та отримуються, рідко зводяться до значень, що кодифікують і уніфікують мовною системою, "значення" є особливим випадком "сенсу". Вирізняються тексти, зорієнтовані на значення і зорієнтовані на сенси, ці тексти вимагають принципово різного розуміння: "Не чекай сенсу" і "Чекай сенсу". У разі неправильного вибору прочитання (орієнтація на значення там, де треба шукати сенс) відбувається нерозуміння [22, 42].

Встановлено, що розуміння тексту є складним багатоступінчастим процесом і включає наступні рівні: перцептивне розуміння, розуміння на рівні значення, на рівні сенсу, на рівні ситуації. Оскільки нерозуміння виступає первинною ментальною категорією по відношенню до розуміння, воно є необхідною умовою початку роботи розуміння, може бути його проміжним негативним результатом [18].

Висновки. Досліджуване поняття охоплює як взаємодоповнювані, так і далекі один від одного складові. Цей об'єкт дослідження фігурує практично в усіх сферах наукової діяльності: у філософії, психології, філології, логіці, математиці, семіотиці тощо. Феномен нерозуміння впродовж тривалої історії людства набуває все ширшого значення: від емоційного та когнітивного процесу до характерної складової зв'язку цих процесів, від негативного сприйняття цього явища до амбівалентного, а також позитивного, від перешкоди до явища, розуміння якого сприяє розвитку у будь-якому напрямку.

Сприйняття і трактування нерозуміння, незалежно від історичного періоду, має дві, суперечливі одна одній оцінки: позитивну і негативну. Ми дійшли висновку, що без існування нерозуміння, тобто у разі абсолютно правильної інтерпретації повідомлення адресантом, природне людське спілкування неможливе, оскільки зникає так званий

людський чинник. Концепція А.Ф. Лосева, на наш погляд, найкращим чином виявляє позитивну роль нерозуміння в історичному процесі, що, у свою чергу, протиставлено класичному баченню цього феномена. Отже, на нашу думку, феномен нерозуміння є явищем як позитивного, так і негативного характеру, а також невід'ємною частиною людського спілкування і існування в цілому.

Когнітивний аспект нерозуміння, нерозуміння тексту представляється перспективним напрямом сучасної лінгвістики, до якого ми плануємо звернутися в наших наступних дослідженнях.

Список використаної літератури

1. Столь А.Б. Людське розуміння та його форми. – Уфа: Восточный университет, 2004. – С. 3.
2. Лаертський Д. Про життя, вчення та вислови відомих філософів. – М.: Танаис, 1995. – 638 с.
3. Бэкон Ф. Сочинения. В 2 т. – М.: Мысль, 1972. – Т.2. – 582с.
4. Гоббс Т. Твори: В 2 т. / Т. Гоббс / Пер. с лат. та англ. – М.: Мысль, 1989. – Т. 1. – 621с.
5. Локк Дж. Обрані філософські твори. Досвід про людський розум. – М.: Соцэгіз, 1960. – 734 с.
6. Декарт Р. Твори: В 2 т. – М.: Мысль, 1994. – Т. 2. – 640 с.
7. Гегель Г. Твори. – М.: Изд-во АН СССР, 1956. – Т. 3. – 372 с.
8. Кант І. Твори. – М.: Мысль, 1966. – Т. 6. – 743 с.
9. Вебер М. Обрані твори. – М.: Прогресс, 1990. – 804 с.
10. Гадамер Г.-Х. Істина та метод. Основи філософської герменевтики – М.: Прогресс, 1988. – 704 с.
11. Хайдеггер М. Феноменологія. Герменевтика. Філософія мови. – М.: Гнозис, 1993. – 332 с.
12. Дільтей В. Герменевтика та теорія літератури. – М.: Дом інтелектуальної книги, 2001. – Т. 4. – 531 с.
13. Розанов В.В. Як добре іноді «не розуміти» – М.: Советская Россия, 1990. – С. 292-295.
14. Лосев А.Ф. Ім'я. Вибрані роботи, переклади, бесіди, дослідження, архівні матеріали. – СПб.: Видавництво «Алетейя», 1997.-615 с.
15. Бибахин В.В. Мова філософії. – М.: Языки славянской культуры, 2002. – 416 с.
16. Воскобойников А.Е.. Монолог про Діалог та Розуміння. – М.: Знание. Понимание. Умение, 2006. – С. 22-27.
17. Спирова Е.М. Ідоли свідомості на шляху до розуміння. – М.: Знание. Понимание. Умение, 2006. – С. 48-53.
18. Турчик А.В. Конверсаційний аналіз мовленнєвої взаємодії в ситуації дослідницького інтерв'ю: Дис. ... канд. соц. наук. 22.00.01/Турчик А.В. – М., 2010. – 173с.
19. Карасик А.В. Лінгвокультурні характеристики англійського гумору: Дис. ... канд. філол. наук. 10.02.04/ Карасик А.В. – Волгоград, 2001. – 191с.
20. Леонтович О.А. Росіяни та американці: парадокси міжкультурного спілкування: Монографія / Леонтович О.А. – Волгоград: Перемена, 2002. – 435с.
21. Залевська А.А. Текст та його розуміння. – Тверь: Изд-во ТГУ, 2001. – 177с.
22. Дементьев В. В. Непряма комунікація та етикетний сенс / Дементьев В.В. // Проблемы речевой коммуникации. – Саратов: Изд-во СГУ, 2005. – Вып. 5.

Одержано редакцією 14.01.2015 р.

Прийнято до публікації 03.02.2015 р.

Аннотація. Олейник А.А. Философское осмысление феномена непонимания. Данная статья предлагает хронологический обзор философского осмысления феномена непонимания. Исследование базируется на выводах философов, представляющих различные теоретические направления относительно природы феномена непонимания. Античные философы определили основные направления осмысления непонимания: как когнитивный процесс, как эмоциональный процесс и как явление, имеющее определенную оценку – позитивную, или негативную. В Средние века о непонимании говорили в рамках необходимости правильного толкования библейских текстов и их перевода. Впервые проблему понимания и непонимания сформулировали представители философии неокантианства, где первичной установкой стало положение о том, что предмет познания конституируется нашими представлениями, а не наоборот. Статус научной категории понимание, а рядом с ним и непонимание, приобрели в трудах Ф. Шлейермахера, который разработал основы герменевтики – общей теории понимания. В данной теории непонимание рассматривается как причина необходимости интерпретации текста. В работах современных исследователей наблюдается тенденция рассматривать непонимание в качестве позитивного явления. Таким образом, непонимание следует

рассматривать в равной степени как позитивное и как негативное явление, являющееся кроме того неотъемлемой частью человеческой коммуникации.

Ключевые слова: непонимание, понимание, осмысление, теория, метод, познание, направление, мышление, когнитивный процесс, эмоциональный процесс, оценка, коммуникация.

Summary. Oliinyk G.O. Philosophical comprehension of the phenomenon of misunderstanding.

This article offers the chronologic review of misunderstanding phenomenon philosophic interpretation. The investigation is based on the philosophers' ideas of what a misunderstanding is. Ancient philosophers defined basic ways of comprehension of misunderstanding, which are a cognitive process, an emotional process and the phenomenon with a certain estimation, either positive or negative. In the Middle ages misunderstanding was taken into consideration under the necessity of correct interpretation of biblical texts and their translations. Firstly the issue of understanding and misunderstanding was raised by the representatives of neo-kantianism whose primary attitude was that the object of cognition is constituted by our ideas of something, but not vice versa. The status of scientific category of understanding and misunderstanding was given by F. Schleiermacher, the founder of hermeneutics, a general theory of understanding. According to this theory, misunderstanding can be identified as a reason of necessity of interpretation of text. Modern researchers tend to illuminate the positive aspects of this phenomenon. Thus, misunderstanding should be considered both as a positive and negative phenomenon, also being an essential part of human communication.

Key words: misunderstanding, understanding, interpretation, theory, method, perception, direction, cognition, cognitive process, emotional process, estimation, communication.